

## z kapitalistických armád

Major Ladislav Hrbáček

# Americká politika vůči Blízkému a Střednímu východu

Opatření americké vlády vůči zemím Blízkého a Středního východu vychází z dlouhodobých politických a vojenských cílů Spojených států v těchto regionech. Sledují především cíl zastavit nebo alespoň eliminovat rostoucí politický vliv Sovětského svazu v arabských zemích a v Íránu, získat rozhodující vliv na formování a realizaci vnitřní, zahraniční a vojenské politiky jednotlivých států oblasti, zabezpečit si trvalou vojenskou přítomnost v arabských zemích v bezprostřední blízkosti jižní hranice SSSR, která by pro něho představovala reálnou hrozbu.

Vláda Spojených států amerických však nedosáhla od podepsání separátní mírové smlouvy mezi Egyptskou arabskou republikou (EAR) a Izraelem v březnu roku 1979 na Blízkém a Středním východě žádného výrazného zahraničně politického úspěchu. Všechny snahy USA a jejich hlavního spojence v tomto regionu Izraele rozšířit dohody z Camp Davidu na další arabské státy ztroskotaly. Náзорně rozdíl mezi USA a Izraelem na jedné a arabskými zeměmi na druhé straně na řešení palestinské otázky jako základního předpokladu celkového urovnání krize na Blízkém východě se nepodařilo překonat. Záměr Reaganovy

administrativy dosáhnout na Blízkém a Středním východě takového postavení, aby byla schopna rozhodovat o vývoji situace v oblasti ve prospěch imperialismu a zastavit další růst národně osvobozenického hnutí, zmařily především aktivní cílevědomá politika Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí a rozhodné postoje pokrokových arabských států.

Vývoj vojenskopolitické situace na Blízkém a Středním východě od počátku 80. let výrazně ovlivnily pád režimu šáha Rézy Páhaviho a vítězství islámské revoluce s protiamerickým charakterem v Íránu v roce 1980, nástup Mubarakova vedení k moci v Egyptě po atentátu na Avara Sadata na podzim roku 1981, následné ochlazení izraelsko-egyptských vztahů a zejména nová vojenská agrese Izraele proti Libanonu v polovině roku 1982, která výrazně přispěla k dlouhodobé stagnaci v procesu jednání o vyřešení krize na Blízkém východě. Vlády arabských zemí ztratily důvěru v Reaganovu administrativu, zvláště v její schopnost a ochotu vyvinout nátlak na izraelskou vládu, aby učinila alespoň dílčí ústupky. Arabské země nezměnily svá stanoviska k otázce urovnání krize ani po snahách USA a

Izraele zastrašit je politickým a vojenským nátlakem. Jeho součástí byly mj. izraelský letecký útok na sídlo Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) v Tunisu, únosy letounů leteckých společností Egypta a Sýrie i nálet amerických letounů na libyjská města Tripolis a Benghazi. Společným cílem těchto akcí bylo přimět arabské státy, aby se vzdaly podpory OOP a přistoupily na americké a izraelské požadavky. Na Blízkém i Středním východě stále více rostla autorita Sovětského svazu, přičemž arabští představitelé oceňovali zejména jeho zásadovou politiku a podporu spravedlivých požadavků arabských národů jako celku.

Od poloviny 80. let byl vývoj na Blízkém východě stále výrazněji ovlivňován pokračujícím irácko-iránským ozbrojeným konfliktem. Pozornost hlavních arabských států se postupně přesunula na vývoj v Perském zálivu, který zatlačil řešení krize na Blízkém východě, zejména palestinské otázky do pozadí. Ukončení irácko-iránské války se stalo prvořadým zájmem bohatých arabských zemí Perského zálivu, sdružených v Radě pro spolupráci (Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty), zvláště poté, co obě válčící strany zahájily tzv. válku měst a útoku proti pravidlům třetích zemí, dopravní ropu z oblasti. Zvýšily se jejich obavy z možnosti rozšíření irácko-iránského konfliktu a z vývozu islámské iránské revoluce, který by ohrozil monarchistické režimy v arabských zemích oblasti.

Spojené státy se nevzdaly úsilí zajistit si rozhodující vliv na další vnitřní vývoj v Iránu, zejména po smrti imáma Chomejního. Navázaly proto tajné kontakty s prozápadně orientovanými iránskými představiteli a dohodly s nimi dodávky zbraní, náhradních dílů a dalšího vojenského materiálu prostřednictvím Izraele. Po jejich odhalení na podzim roku 1986 se nedůvěra vlád arabských států vůči Reaganově administrativě dále prohloubila. Většina z nich zastávala názor, že USA nejsou schopny do prezidentských voleb v listopadu 1988 dosáhnout zásadnějšího úspěchu při řešení problémů Blízkého a Středního východu.

Rostoucí hrozby Iránu vůči dalším arabským zemím oblasti, zejména vůči Kuvajtu, a probíhající boje na irácko-iránské frontě v blízkosti irácko-kuvajtské státní hranice situaci v Perském zálivu počátkem roku 1987 ještě více zkomplikovaly. Arabské země v této době přikládaly značný význam vrcholné schůzce Organizace islámské konference (26.—29. 1. v Kuvajtu), jež měla vypracovat společné stanovisko

k irácko-iránské válce. Jejich hlavní záměr — přimět prezidenty obou válčících států, aby v průběhu konference zahájili rozhovory o urovnání sporů a zastavení palby — však nebyl splněn, neboť se jí nezúčastnil iránský prezident Chameňef. Převážná většina účastníků se poté shodla v názoru, že není v silách konference podniknout účinné kroky k ukončení války, a proto schválila rezoluci, která se omezila pouze na obecnou výzvu k zastavení bojů. Možnost urovnání konfliktu politickými prostředky se opět oddálila, když iránské vedení odmítlo i závěrečnou a obecně formulovanou rezoluci vrcholné schůzky Organizace islámské konference.

Irán naopak zvýšil počet útoků proti plavidlům třetích zemí, dopravní ropu z oblasti. Navíc začal budovat palebná postavení řízených střel Silkworm čínské výroby, které svým dosahem umožňovaly nejen zasáhnout území arabských států, ale především případně realizovat hrozby iránského vedení o zablokování Hormúzskeho průlivu. Irácká vláda se snažila vtáhnout do řešení konfliktu s Iránem vyspělé kapitalistické státy, zintenzivnila útoky na iránská ropná zařízení a tankery dopravní iránskou ropu, přičemž v květnu 1987 zasáhl irácký bojový letoun i americké vojenské plavidlo.

Spojeným státům za této situace hrozila další ztráta prestiže mezi arabskými zeměmi a omezení vlivu v oblasti. Reaganova administrativa proto rozhodla přijmout opatření, aby takovému možnému vývoji zabránila. Prezident Reagan i přes odmítavé stanovisko značné části Kongresu USA prosadil, aby Spojené státy vyhověly žádosti Kuvajtu a umožnily jeho 11 cisternovým lodím přepravovat ropu pod americkou vlajkou. Současně zvýšil pod záminkou zajištění svobodné plavby počet plavidel vojenského námořnictva USA v Perském a Ománském zálivu a Arabském moři. Americké ministerstvo obrany v této souvislosti vytvořilo pro oblast Perského zálivu a severní části Arabského moře zvláštní velitelství, do jehož podřízenosti přešla též vojenská plavidla doprovázející konvoje kuvajtských tankerů.

Americký prezident vyhlásil i protiránské sankce. Zastavil mj. dodávky amerických spojovacích zařízení, plavidel, lodních a dieselových motorů, náhradních dílů pro letouny a navigačních systémů. Do Spojených států zakázal dovážet iránskou ropu a ropné produkty, textilní a některé potravinářské výrobky. Odmítl však požadavek Kongresu USA na přijetí neomezených protiránských opatření.

Spojené státy se snažily získat pro své záměry vůči Iránu i západoevropské země.

Vyvinuly na ně nátlak, aby rozšířily svůj podíl na ochraně plavby v Perském zálivu. Argumentovali mj. tím, že USA nakupují pouze 5 % ropy vyvážené z oblasti, zatímco západoevropské země 32 % a samotné Japonsko 29 %. Americkému nátlaku podlehl Velká Británie, Francie, Itálie, Belgie a Nizozemí. Německá spolková republika vyslala svá vojenská plavidla do Středozemního moře, kde převzala úlohy amerických vojenských plavidel odvelených do oblasti Perského zálivu.

Vystupňováním politického a vojenského nátlaku na Írán se Spojené státy postavily na stranu arabských zemí, což jim umožnilo alespoň částečně překonat nedůvěru jejich vedoucích představitelů k Reaganově administrativě. Americká vláda současně zahájila rozsáhlou propagandistickou kampaň, kdy se snažila přesvědčit vedoucí činitele arabských zemí, že Spojené státy jsou jediným historickým spojencem zemí Perského zálivu schopným zajistit mír a bezpečnost v oblasti. Za příčinu rostoucího napětí v Perském zálivu přitom označovala rozšiřující se spolupráci Sovětského svazu s Íránem. Pokusila se získat i důvěru iráckého vedení mj. přehodnocením svých postojů k otázkám vojenské spolupráce. Vycházela z hodnocení, že Írák nebude nejméně 10 roků představovat pro Izrael vážné nebezpečí a nezapojí se ani do případného ozbrojeného konfliktu mezi arabskými státy a izraelskou armádou. Reaganova administrativa vyjádřila ochotu vyhovět iráckým požadavkům na prodej vrtulníků a speciálních pum, podílet se na výstavbě závodů na výrobu munice a radiolokačního zařízení, nabídla zajistit dopravu iráckých důstojníků na amerických vojenských školách a vytvořit předpoklady pro perspektivní spolupráci ve vojenském výzkumu a výrobě. Spojené státy začaly iráckému vedení předávat informace o důležitých vojenských a hospodářských objektech na území Íránu, včetně vyhodnocení jejich zranitelných míst, o pohybu iráckých vojsk a místech jejich soustředění. Obě země se dohodly na koordinaci činnosti amerických průzkumných letounů v Perském zálivu s akcemi iráckého vojenského letectva.

Zostřeného napětí v Perském zálivu využívala Reaganova administrativa k předkládání svých požadavků prozřadně orientovaným arabským státům, aby umožnily americkým jednotkám využívat jejich vojenské základny. Arabské země Perského zálivu, sdružené v Radě pro spolupráci (Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty), navštívili v druhé polovině roku 1987 ministři zahraničí a obrany USA, zvláštní zmocněn-

ci a poradci amerického prezidenta a vojenské delegace na různé úrovni ve snaze dosáhnout změny odmítavého postoje jejich vlád k otázce trvalého poskytnutí vojenských základen pro potřeby amerických ozbrojených sil. Na vedoucí činitele Saúdské Arábie např. naléhali, aby do systému protivzdušné obrany plavidel v Perském zálivu před iráckými útoky začlenili saúdskoarabské letouny E-3A Sentry létajícího systému řízení a uvědomování a stíhací letectvo. Požadovali rovněž, aby Saúdská Arábie umožnila americkým vojenským letounům využívat její vojenské letecké základny a ovlivnila především Spojené arabské emiráty a Bahrajn, aby poskytly přímou i nepřímou pomoc při ochraně plavidel. Americká vláda vyjádřila ochotu vyhovět většině saúdskoarabských požadavků na nákup americké bojové techniky a zbraní a přehodnotit rozhodnutí z května 1987 o zrušení dodávky amerických letounů F-16 pro saúdskoarabské vojenské letectvo, jako kompenzaci za aktivní podíl na realizaci záměrů USA v oblasti. Prezident Reagan v této souvislosti prosadil začátkem října 1987 prodej bojové techniky a zbraní Saúdské Arábii v hodnotě téměř jedné miliardy dolarů i přes odpor značné části Kongresu USA, podporované židovskou lobby.

Saúdskoarabská představitel však souhlasili pouze s rozšířením působnosti letounů E-3A Sentry létajícího systému řízení a uvědomování na vzdušný prostor Hormúzáského průlivu a s umístěním dvou amerických letounů tohoto typu na vojenských základnách na svém území, od nichž velení ozbrojených sil Saúdské Arábie získává poznatky o pohybu iráckých vojsk. Dále umožnili doplňování paliva amerických vrtulníků, které se podílejí na hlídkové činnosti a odminovávání vod Perského zálivu. Uvedená opatření se však již nevztahují na americké stíhací letouny, které mohou použít saúdskoarabské letecké základny pouze v případě technické poruchy, přičemž o každém případě musí příslušné orgány Saúdské Arábie rozhodnout samostatně.

Z ostatních členských zemí Rady pro spolupráci vyhovět americkým požadavkům pouze Kuvajt. Povolil jednotkám pěchoty amerického vojenského námořnictva využívat plošiny ve svých teritoriálních vodách a plavidlům vojenského námořnictva USA, doprovázejícím kuvajtské tankery, vlastní námořní základny pro jejich běžnou údržbu a doplňování pohonnými hmotami a dalším tylovým materiálem.

Reaganově administrativě se tak nepodařilo plně aktivovat dohody o vojenském

spolupráci, dříve podepsané s arabskými zeměmi Perského zálivu, ani získat jejich souhlas s trvalým poskytnutím vojenských základů pro potřeby amerických ozbrojených sil. Členské státy Rady pro spolupráci zatím setrvaly na stanovisku, že je pro ně výhodnější v případě přímého ohrožení Íránem požádat o poskytnutí přímé vojenské pomoci jinou arabskou zemí a teprve podle vývoje situace Spojené státy. Zahájily proto přímá jednání s Egyptem, Jordánskem a Marokem, s nimiž také uzavřely příslušné dohody. Potvrzuje to i zdrženlivé stanovisko arabských zemí k návrhu na vytvoření mezinárodních námořních sil v Perském zálivu, který předložil v průběhu svého pobytu v oblasti začátkem ledna 1988 americký ministr obrany Carlucci. Podle představ Spojených států měly být tyto síly složeny z plavidel vojenského námořnictva USA, členských zemí Severoatlantického paktu a symbolicky arabských zemí, které by společně s Japonskem vyrovnaly svůj podíl finančními prostředky. Jde o reakci americké vlády na návrh Sovětského svazu vytvořit v této oblasti mezinárodní námořní síly pod patronací OSN.

V souvislosti s vývojem situace v Perském zálivu zintenzivnily Spojené státy úsilí o trvalé získání vojenských základů i v dalších prozradně orientovaných arabských zemích. Zájem projevil především o vojenské základny ozbrojených sil Maroka a Egypta, s nimiž ve svých plánech počítají pro případný přesun amerických jednotek zvláště tzv. vojska pro rychlé zasažení do zemí Blízkého a Středního východu, ale také na africký kontinent. Reaganova administrativa využívala především ekonomických potíží obou států a v případě Maroka i snahy krále Hasana II. dosáhnout přijetí země do EHS a o prohloubení vojenské spolupráce se Severoatlantickým paktem.

Maroko vyhovělo americkým požadavkům poskytnutím své vojenské základny Bengerir (severně Marrakés). Spojené státy zahájily začátkem července roku 1987 rekonstrukci její vzletové a přistávací dráhy a vybavování základny nejmodernějším zařízením, aby na ní mohly přistávat dopravní a strategické letouny, a v případě potřeby i americké raketoplány. Americká vláda za to dodá marockému vojenskému letectvu letouny F-16. V Kongresu prosadila rozšíření ekonomické a vojenské pomoci Maroku v roce 1988 na 131 milionů dolarů. Z této částky je určeno 51,5 milionu dolarů na nákup bojové techniky, především tanků M48A5, včetně náhradních dílů a munice.

Vedení Egyptské arabské republiky (EAR) na rozdíl od Maroka zaujímal

k americkým požadavkům zdrženlivější stanoviska. Záměry prezidenta Mubaraka provádět vyváženější politiku a vymáhat se z jednostranné orientace na Spojené státy se však setkaly s odporem Reaganovy administrativy, která ve vztahu k Egyptu využívala především jeho potravinové závislosti na USA, nevyřešenou otázku splatnosti egyptských dluhů za dodávky americké bojové techniky a zbraní v hodnotě 4,5 miliardy dolarů a záměrně ji udržovala otevřenou, ale i slibů poskytnout další zbraňové systémy a umožnit licenční výrobu především tanků M1 Abrams v egyptských zbrojních závodech.

Na proces normalizace sovětsko-egyptských vztahů, zejména pak rozšiřování vojenské spolupráce, reagovala americká vláda nabídkou dodat ozbrojeným silám EAR všechny potřebné zbraně a další vojenský materiál. Spojené státy v roce 1987 dodaly např. egyptskému vojenskému letectvu pět letounů E-2C Hawkeye létajících střediska řízení a uvědomování, urychlily dodávky letounů F-16 a uzavřely kontrakt na prodej dalších 40 letounů tohoto typu. Kladně vyřídily rovněž egyptské stížnosti na nedostatek náhradních dílů pro zajištění a údržby letounů F-16, které již má egyptské vojenské letectvo ve výzbroji. Zástupci USA a EAR vypracovali návrh dohody o licenční výrobě tanků M1 Abrams v egyptských zbrojních závodech. Předpokládá mj. rozdělení celého projektu do tří etap. V první mají být vytvořeny podmínky pro montáž a výrobu stanovených náhradních dílů ve zbrojním závodě nedaleko Káhiry. Ve druhé etapě od roku 1989 má být zahájena montáž tanků z dovezených dílů z USA. Třetí etapa zahrnuje výrobu součástek a náhradních dílů v EAR s termínem zahájení v roce 1991 nebo 1992. Spojené státy jsou však ochotny umožnit Egyptu výrobu pouze vybraných komponentů. Elektronická zařízení, zejména na integrovaný systém řízení palby, budou dodávána a v případě poruchy opravována výhradně v USA. Egyptská arabská republika přitom neoddrží kompletní výzbroj tanku, která je používána v americké armádě. Na licenční výrobě tanků M1 Abrams se bude společně s Egyptem podílet i Turecko, které bude ve spolupráci s EAR licenčně vyrábět letouny F-16. Reaganově administrativě se tímto postupem podařilo získávat stále větší vliv na prezidenta Mubaraka, který v řadě otázek přešel na americké pozice a prosazoval její záměry.

Prezident Murabak sice odmítl podílet se na akcích v Perském zálivu společně s ozbrojenými silami USA, včetně požadavku vyslat pravidelné egyptské jednotky do Kuvajtu v případě jeho přímého ohrožení

Iránem, kde by měly připravit pozice pro americké vojsko pro rychlé zasazení, ale souhlasil s využitím egyptských vojenských základů v případě jeho přesunu do této oblasti. Přistoupil rovněž na zřízení zvláštního vojenského orgánu, který by zajišťoval součinnost při přesunech amerických vojsk. Jeho základ vytvořilo americké operační středisko se sídlem v letovisku bývalého egyptského prezidenta Sadaata u Alexandrie, které řídilo srpnové cvičení Bright Star-87 a jehož příslušníci již v EAR zůstali.

Reaganova administrativa nadále naléhala na vedení Egypta, aby trvale poskytlo své vojenské základny pro potřeby amerických ozbrojených sil. V souvislosti se zostřeným napětím v Perském zálivu se snažil získat jeho souhlas k případnému mezipřístání amerických strategických letounů B-2 na jedné ze základů na Sinajském poloostrově. Dlouhodobější zájem projevuje o trvalé poskytnutí letecké vojenské základny Káhira-západ, přístavu v Alexandrii a zvláště vojenské letecké a námořní základny Ra's Benás (na pobřeží Rudého moře).

Spojené státy dosáhly alespoň dílčího úspěchu, když prezident Mubarak přes přetrvávající odmítavé stanovisko k trvalému poskytnutí základny Ra's Benás po obdržení částky 200 milionů dolarů v září roku 1987 povolil urychlené rozšíření základny s tím, že bude budována jak egyptská, tak americká část. Náklady na výstavbu uhradí USA, přičemž veškerá pevně vybudovaná zařízení budou majetkem Egypta. Nevyřešenou otázkou zatím zůstává další finanční vyrovnání, kdy egyptská vláda prosazuje stanovení pevné roční částky za pronájem a kromě toho platby za jednorázové použití jednotlivých zařízení. Spojené státy však usilují o dlouhodobý pronájem a nabízejí Egyptu velmi výhodné podmínky, včetně stejné roční vojenské pomoci jakou poskytují Izraeli a snížení úrokové míry z dluhů za dodanou bojovou techniku.

Vzhledem ke složité hospodářské a finanční situaci EAR lze předpokládat souhlas jejího vedení s trvalým užíváním základny americkými ozbrojenými silami. Po úplném dokončení výstavby v polovině 90. let se Ra's Benás stane jedním z nejdůležitějších operních bodů USA na Blízkém a Středním východě. Americká část základny je budována jako tři zcela nezávislé části. Námořní má umožnit kotvení a opravy jak letadlové lodi, tak i jejich doprovodných plavidel. Její součástí bude i přístavací dráha pro letouny F-14 a F-18 a, kompletní tylové zabezpečení včetně nemocničního zařízení a bytů pro rodinné příslušníky pozemní obsluhy. V současné

době jsou tam umístěny dvě skupiny speciálních amerických jednotek Delta, připravených k zásahu v Perském zálivu. Druhou samostatnou část představuje letecká základna se třemi vzletovými a přistávacími dráhami, z nichž první je již dokončena a může být využívána i strategickými letouny B-52. Třetí částí je budované telekomunikační středisko s napojením na systém amerických družic.

Egypt plánuje v Ra's Benás vybudovat námořní vojenskou základnu a velitelství vojenského námořnictva pro oblast Rudého moře. Pro celou základnu jsou budována společná zařízení jako např. zdroje pitné vody, přívod elektrické energie z elektrárny na Asuánské přehradě, přístupové komunikace, které spojí Ra's Benás nejen s egyptským vnitrozemím, ale i se súdánským přístavem Port Súdán.

Americká vláda sleduje svojí politikou vůči Iránu především cíl, aby jeho budoucí vedení, které se chopí moci po ukončení války s Irákem, souhlasilo s návratem USA do země. Udržovala proto kontakty s iránskými představiteli a prozradně orientovanými silami i po odhalení tajných dodávek americké bojové techniky pro iránské ozbrojené síly. V srpnu roku 1987 se např. v Ženevě setkal syn nejvyššího iránského duchovního představitele Ahmad Chomejní se zástupci vlád USA a Izraele a projednával s nimi možnosti nových dodávek bojové techniky, zbraní a dalšího vojenského materiálu pro iránskou armádu. Na schůzce bylo prakticky dohodnuto, že Izrael dodá některé druhy americké techniky Iránu jako materiál použitý jeho jednotkami a Spojené státy ho nahradí zvýšenými dodávkami nové bojové techniky pro izraelské ozbrojené síly. Počátkem září roku 1987 se opět v Ženevě uskutečnily rozhovory zmocenců vlád obou zemí o vývoji situace v Perském zálivu. Irán zastupoval syn předsedy iránského parlamentu Mohsen Rafsandžání. Zaměřeny byly především na možnosti hospodářské spolupráce, a na export ropy přes Hormúzský průliv s cílem nepřipustit jehoablokování a tím ohrožení zájmů Západu.

Po vyhocení napětí v Perském zálivu, kdy došlo mezi jednotkami USA a Iránu k ozbrojeným incidentům menšího rozsahu, byly sice přímé kontakty mezi představiteli obou zemí omezeny nebo přerušeny, ale dále je zprostředkovávali izraelští vládní činitelé. Při příležitosti zasedání Valného shromáždění OSN koncem září 1987 se setkali v New Yorku izraelský ministr zahraničních věcí Peres a iránský prezident Chamenei, který předložil konkrétní požadavky na nákup potiletařských řízených střel Hawk, náhradních dílů k bo-

iovým letounům F-4 a lodních protilodních řízených střel americké výroby.

Trvalé kontakty a iránskými představiteli umožnily Izraeli výhodně realizovat také prodej vlastní bojové techniky a tak ovlivnit některá rozhodnutí vlády Íránu ve prospěch vojenskopolitických záměrů na Blízkém a Středním východě. Izraelská vláda využila zprostředkovatelského úsilí i k řešení otázky emigrace iránských Židů do Izraele. Především byl vypracován plán odsunu asi 300 nejbohatších židovských občanů přes třetí země, kteří měli převést z Íránu do Izraele kapitál v hodnotě 4 až 6 miliard dolarů. Mezi nimi byli i odborníci s vysokou kvalifikací, využitelnou ve zbrojním průmyslu. Iránské vedení svůj souhlas podminilo kromě dodávek americké bojové techniky také výškolením 100 iránských pilotů na letouny F-4, F-5 a F-14, asi 100 pilotů pro bitevní vrtulníky AH-1 a potřebného technického personálu izraelskými instruktory tak, aby Írán mohl do konce roku 1988 zvýšit údernou sílu svého vojenského letectva, v němž má Írák dosud technickou i početní převahu.

Spojeným státům se tak prostřednictvím Izraele podařilo udržet vliv na iránské vedoucí představitel a současně posílit postavení Izraele, který zůstává hlavním spojencem USA a nástrojem jejich hegemonské politiky na Blízkém a Středním východě. Reaganova administrativa nadále chápe izraelskou vojenskou převahu nad arabskými státy jako nezbytný předpoklad pro realizaci svých vojenskopolitických cílů.

V souladu s tímto záměrem je prakticky každá politická nebo vojenská podpora a pomoc arabským zemím ze strany vlády USA doprovázena příslušnými minimálně adekvátními opatřeními ve prospěch Izraele. Politický a vojenský postup Spojených států v oblasti Perského zálivu, kterým se postavily na stranu arabských zemí, tak vedl k rozhodnutí Reaganovy administrativy zachovat dosavadní úroveň hospodářské a vojenské pomoci Izraeli i přes její záměr snížit celkově americkou zahraniční pomoc.

Významným mezníkem v rozvoji americko-izraelské vojenské spolupráce bylo na jaře roku 1987 přiznání stejných práv Izraeli jaká mají členské země Severoatlantického paktu. Izrael tak získal právo účastnit se všech výzkumných a vývojových projektů USA. Po tomto rozhodnutí vypracovali zástupci ministerstva obrany obou států seznam oblastí vzájemné spolupráce ve zbrojním průmyslu, který zahrnuje mj. vývoj protiraketového systému, řízených střel proti bitevním vrtulníkům, pohyblivých mostů, pum s laserovým na-

váděním a přístrojů na zneškodňování min. Spojené státy dále projeví zájem o izraelské poznatky z oblasti vývoje elektromagnetického děla, prostředků radioelektronického boje a využití laseru ve vojenském.

Na zasedání společného americko-izraelského vojenského výboru, pověřeného koordinací spolupráce, byla v říjnu 1987 ve Washingtonu posuzována mj. otázka účasti Izraele na vývoji nového taktického stíhacího letounu nové generace, označovaného jako ATF (Advanced Tactical Fighter). Při jednání odborníků obou států bylo především dohodnuto, že izraelské firmy Israel Aeronautic a Elbit Computers se budou podílet na vývoji a výrobě systému elektronické ochrany letounů, radiolokačního zařízení, systému rozpoznávání a zaměřování cílů. Izraelské firmy jako jediný zahraniční účastník projektu mají získat zakázku na dodávky 400 těchto zařízení ročně v celkové hodnotě asi 5 miliard dolarů. Jde o část kompenzačních opatření Spojených států za projekt izraelského stíhacího letounu Lavi, který vláda Izraele na nátlak Reaganovy administrativy koncem srpna roku 1987 pro vysoké finanční náklady zrušila. Kromě toho izraelský letecký průmysl získal zakázky na opravy amerických proudových letounů ve výši 50 až 150 milionů dolarů a opravy americké bojové techniky, především vrtulníků, které jsou ve výzbroji jednotek ozbrojených sil USA dislokovaných v Evropě v hodnotě 100 milionů dolarů.

Americko-izraelské úsilí o rozvoj vojenské spolupráce v roce 1987 bylo završeno podepsáním nového memoranda o vojenské spolupráci mezi oběma státy 14. 12. ve Washingtonu ministry obrany USA Carlucim a Izraele Rabinem. Nové memorandum platné na dobu deseti let mj. zakotvuje možnost využití území Izraele nebo jeho ozbrojených sil k prosazení záměrů americké vlády na Blízkém a Středním východě.

Spojené státy se v něm zavázaly dodat izraelskému vojenskému letectvu 75 letounů F-16C s nejmodernějším vybavením. Prvních 40 letounů bude vyzbrojeno elektronickým zařízením, vyvinutým pro letoun Lavi. Jeho hodnota představuje 38–40 % celkové ceny letounu a americká firma General Dynamics s tím souhlasila až po nátlaku židovské lobby v USA. Dodávky mají být zahájeny v roce 1991. Izrael se bude podílet na vývoji nové verze letounu F-16 Agile Falcon, což je rovněž náhrada za zrušený projekt letounu Lavi.

Izraelské firmy podepsáním memoranda dále získaly zakázku na výrobu zařízení pro vidění v noci pro vrtulníky Cobra amerického vojenského letectva v hodnotě 15

miliónů dolarů. Izrael bude pokračovat ve vývoji nového systému protiraketové obrany — Antitactical Ballistic Missile Defence System, který má představovat jeho hlavní podíl na americkém programu militarizace kosmu (SDI). Spojené státy uhradí 70 až 80 % nákladů na vývoj a výzkum tohoto systému, který má být ukončen v průběhu 2—3 let s předpokládanými náklady 140 až 200 miliónů dolarů ročně. Izraelská firma Rafael zabezpečí pro americké vojenské letectvo vývoj řízené střely Popeye, jehož cena je odhadována téměř na jednu miliardu dolarů.

Reaganova administrativa se v memorandu rovněž zavázala snížit úhradu za výcvik izraelských důstojníků a vojenských specialistů v USA na 30 % dosavadní ceny. Toto opatření se přitom vztahuje i na dlouhodobé studijní pobyty. Současně odstraní všechny administrativní a celní překážky pro vývoz produkce izraelského zbrojního průmyslu do Spojených států. Jeho roční nárůst má činit minimálně 20 % a do pěti

let se předpokládá zvýšení z dosavadních 100 na 250 miliónů dolarů.

Americká politika na Blízkém a Středním východě potvrzuje, že Reaganova administrativa nadále posuzuje regionální konflikty především z hlediska americko-sovětského soupeření, a tím znemožňuje jejich urovnání politickými prostředky. V rámci úsilí o užší připoutání arabských zemí ke kapitalistickému systému stále více modifikuje svoji současnou taktiku i metody. Vývoj na Blízkém a Středním východě se Spojené státy snaží vedle ekonomických a politických prostředků ovlivnit i vojenským nátlakem a použitím vojenské síly. Situace v těchto oblastech zůstane vinou prosazování mocenskopolitických plánů USA a expanzionistické politiky Izraele nadále komplikovaná. Pokračující irácko-iránský ozbrojený konflikt, vojenská přítomnost Spojených států a dalších kapitalistických zemí v Perském zálivu a nevyřešené izraelsko-arabské spory budou představovat ohniska napětí, ohrožující mír a bezpečnost na celém světě.

## СОДЕРЖАНИЕ

|                                                                                                                                                                                                                                                             |   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, профессор<br><b>Место и роль идейной подготовки в комплексном обеспечении боевой и мобилизационной готовности социалистической армии</b>                                                               | 3 |
| Статья нацелена на актуальные вопросы, которые в связи с возрастающими требованиями к боевой и мобилизационной готовности выдвигаются на первое место. Автор пытается проанализировать идейные аспекты этой области и делает некоторые практические выводы. |   |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| Полковник Йиржи Круличка, кандидат философских наук<br><b>Учения коалиционного состава – важное средство воспитания в духе патриотизма и социалистического интернационализма</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 8 |
| Автор делает обзор проведенных основных учений коалиционного состава армий государств-участников Варшавского Договора со времени его основания. Характеризует военно-политические направления, тактические и оперативно-стратегические цели и задачи. Документирует усилия командования Объединенных Вооруженных Сил, нацеленные на организацию и руководство подготовкой союзных армий к защите социализма, на углубление взаимодействия и укрепление дружбы при выполнении совместных задач. |   |

|                                                                                                                                                                                                                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Подполковник Зденек Янчо, кандидат философских наук<br><b>Политическая работа в общевойсковых объединениях и соединениях в ходе подготовки и проведения боевых действий в условиях РЭБ</b>                                                                     | 12 |
| Автор решает две цепи проблем проведения политработы с точки зрения радиоэлектронной борьбы. В статье определены основные области задач. Все это является исходным моментом, который должен учитываться при политическом воздействии на общевойсковых учениях. |    |

## ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

|                                                                                                                                                                                                     |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта<br><b>Опыт из реализации стокгольмского Документа по укреплению доверия и безопасности</b>                                                                           | 17 |
| Автор рассматривает основные вопросы касающиеся выполнения Документа Стокгольмской конференции в ЧССР, обращая особое внимание на участие наблюдателей на учениях происходящих на нашей территории. |    |

|                                                                                                                                                                                                                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Полковник Мирослав Недвед, кандидат военных наук<br><b>Отражение агрессии противника и возможности его решительного поражения</b>                                                                                                                              | 25 |
| Автор, на основе опыта второй мировой войны, анализирует начальный период войны и вопросы отражения агрессии противника. Приводит его характерные черты, подчеркивает важность боевой и мобилизационной готовности и разбирает первые оборонительные операции. |    |

|                                                                                                                                                                       |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Полковник Антон Выбог, кандидат военных наук<br><b>Ведение боевых действий в полосе обеспечения</b>                                                                   | 33 |
| Автор рассматривает вопросы оперативного прикрытия войск, оборудования полосы обеспечения и главной полосы обороны, а также способы ведения боя в полосе обеспечения. |    |

|                                                                                                                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент<br><b>Вопросы отхода войск и их развертывания на промежуточных рубежах</b>                                                              | 39 |
| Автор обсуждает вопросы отхода войск в ходе войны и приводит его характерные черты, способы отхода, содержание решения командующего (командира), некоторые виды обеспечения и управления войсками. |    |

|                                                                                                                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент<br><b>Организация перегруппировки дивизии</b>                                                                                            | 43 |
| В начале автор подчеркивает сложность данной проблематики, описывает вероятные действия командира дивизии и его штаба при выполнении этой задачи и разбирает содержание плана перегруппировки. |    |

Подполковник Ярослав Схейбал

**К проблематике укладки и вывоза подвижных запасов боеприпасов . . . . .** 49

Автор показывает условия вывоза подвижных запасов боеприпасов с точки зрения боевой готовности. Обобщает некоторые позитивные и негативные данные по этой проблематике.

Полковник Йиржи Голечек

**Организация взаимодействия между отдельными видами авиации . . . . .** 53

Автор приводит перечень способов взаимодействия и его организации между отдельными видами авиации. Далее знакомит читателей с некоторым опытом по организации взаимодействия с сухопутными войсками и ПВО.

Генерал-майор Йосеф Черны

**Применение дымообразующих веществ и аэрозолей в обороне . . . . .** 59

На основе опыта Великой Отечественной войны автор показывает, какое значение имеет применение дымообразующих веществ и аэрозолей особенно в настоящее время при ведении оборонительной операции или оборонительного боя, когда вероятный противник внедряет в армии новые средства разведки, средства выявления и наведения на цель.

Полковник Олдржих Барта

**Опыт из области технического обеспечения танковой дивизии . . . . .** 63

Автор показывает конкретные действия командиров, экипажей, должностных лиц и подразделений технического обеспечения в период подготовки и проведения показательного тактического учения танковой дивизии в прошедшем году. В статье конкретно показаны основные мероприятия технического обеспечения по отдельным этапам учения и способы их реализации, место и роль отдельных звеньев управления и содержание их работы.

Полковник Анатолий Кописта

**Тыловое обеспечение передвижения войск на большое расстояние . . . . .** 70

Автор показывает конкретные действия должностных лиц тыла, командиров и личного состава тыловых подразделений в период подготовки и проведения показательного тактического учения дивизии.

## **ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ**

**Инженерное обеспечение современного боя . . . . .** 79

## **ИНФОРМАЦИИ**

Майор Ладислав Грбачек

**Американская политика по отношению к Ближнему и Среднему востоку . . . . .** 87

Автор объясняет мероприятия американского правительства с точки зрения долгосрочных политических и военных целей США в этих регионах и его стремление нейтрализовать возрастающее политическое влияние СССР в арабских странах, получить возможность решительно воздействовать на формирование и реализацию внутренней и внешней политики отдельных стран, обеспечить для себя постоянное военное присутствие в непосредственной близости южной границы Советского Союза.

# POZNÁMKY